

Tarih Bize İdeolojik ‘Kusursuzluk Sarmalları’nın Nadiren İyi Sonuçlandığını Söylüyor*

Katrin Redfern ve Richard Whatmore

Çeviri: Janset Nas Kılınç

Hiç kimse kendi kalbini saf sanandan daha tehlikeli değildir çünkü onun saflığından, tanım gereği şüphe edilemez.

1950’lerin sonunda Amerika’da yazar James Baldwin tarafından yazılan bu cümle, bugün pek çok Batı ülkesinde kamuyu meşgul eden havayı eksiksiz bir şekilde yakalıyor. Daha önce karmaşık soruşturmalar olarak düşünülen ve dikkatli inceleme ile nüanslara özen göstermeyi gerektiren sorular, şimdi ahlaki mutlaklara indirgeniyor. Sadece Trumpizme bakmak bile yeterli.

Bu durum tanıdığımız benzer bir modeli takip ediyor: İki grup belirleniyor, ilki makul olan “destekçi” ve diğeri de şeytanlaştırılmış “muhalif”. İkinci grup hiçbir şekilde kabul edilemez, iptal edilir ve dalga konusu olur. Kimlik siyaseti seküler bir din hâline geldiğinden herhangi bir radikal tarikatla olduğu gibi mürtediler ağır biçimde cezalandırılır.

Bu da daha uçlarda olan fikrin artan bir şekilde daha çok ödüllendirilmesiyle “kusursuzluk sarmalı”na neden olabilir. Nüans ve münazara bir zayıftır; ahlaki bir tür beslenme çılgınlığı vuku bulur.

Kusursuzluk sarmalları kaçınılmaz mıdır? İnsanların “içeridekiler” ve “dışarıdakiler” olarak gruplar oluşturması doğaldır. Ortak bir düşman belirlemek çoğunlukla grubun birliği için önemlidir. Milliyetçi politikacılar ve onlara hizmet sağlayan pazarlama ekipleri, bu tür stratejilerin eksik bilgilendirilmiş seçmen karşısında ne kadar yararlı olabileceğini bilirler.

Aynı şekilde, eğer bir birey grubun değer verdiği değerler ortaya koyabilirse kendi özsaygı ve aidiyet hissini desteklemiş oluyor.

Aslında biz daha önce de bu noktaya gelmiştik.

Tarih, özellikle kriz dönemlerinde sıradan insanların gaddar eylemlerde bulunduklarını gösterir. Kendini ahlaki olarak daha üstün görüp aynı fikirde olmadıklarını insanlıktan çıkardığında neredeyse her şeyi haklı çıkarabilirsin.

* **Orijinal Kaynak:** Redfern, Katrin and Whatmore, Richard. (2020, July 1). “History Tells Us that Ideological ‘Purity Spirals’ Rarely End Well”, The Conversation, Link: <https://theconversation.com/history-tells-us-that-ideological-purity-spirals-rarely-end-well-140888>

Atıf Şekli: Redfern, Katrin ve Whatmore, Richard. (2020, Temmuz 14). “Tarih Bize İdeolojik ‘Kusursuzluk Sarmalları’nın Nadiren İyi Sonuçlandığını Söylüyor”, Çev. Janset Nas Kılınç. sosyalbilimler.org, **Link:** <https://sosyalbilimler.org/kusursuzluk-sarmali>

En önemli kusursuzluk sarmallarından biri olan 17. yüzyıl İngilteresi'ndeki Püriten Devrimi örneğine bakalım.

Tanrının Sözü

Püritenler, Kral I. Charles'ın tiranlığını devirmeleri için dindar çoğunluğun kendilerini desteklerinden emindiler. Onların gözünde, kral ve onun piskoposları, tanrının sözüne meydan okuyorlardı.

Püritenler bir İngiliz devleti kurdu ve Presbiteryenlik yerini Anglikanizme bıraktı. Aileler parçalandı ve kanlı bir iç savaşta İngiltere, İskoçya ve İrlanda boyunca savaştılar.

Putkırıcılığın ya da feshin en zor hareketi başka bir insanı öldürmektir. Şair John Milton, Eylül 1649'da *Eikonoklastes* eserinde I. Charles'ın idamını, monarşinin kutsal ikonunun parçalanmasının İngiliz halkının kölelere dönüşmesini engellemek için gerekli olduğu argümanı ile temellendirdi.

Bir kusursuzluk sarmalı içinde yaşamak Püriten toplumu tanımlayan şeydi. Kıyafetler sade oldu. Lüks yasaklandı. Noel iptal edildi. Ve disiplin toplumsal bir parola oldu. Hane içinde evlilik ve patriarki kutsaldı. Çocuklara "İsa-Mesih-Senin-İçin-Ölmüş-Olmasa-Sen-Lanetlenirdin" gibi isimler kondu.

"Azizler" imanlarını göstermek için yarıştılar. Yeni kültürü kabul etmeyenler kınandı. Örneğin dilenciler için, aile hayatını terk ettiklerinden "Tanrının lanetinin onları kovaladığı" söylendi. Yeni bir tiranlık eskisinin yerini aldı.

18. yüzyıla bakıldığında, pek çok kimse, ahlaki normlarını bunu istemeyen bir topluma zorla kabul ettirmeye uğraşan Püriten yeni akımların kamuya şiddet ve siyasi kargaşa getirdiğinden korktu. Tarihçi Edward Gibbon'un Haziran 1780'deki Katolik karşıtı Gordon İsyanları esnasında "kırk bin Püriten tıpkı Cromwell zamanlarındaki gibi mezarlarından yola koyuldular" diye yazması doğaldı.

İskoç David Hume gibi bazı filozoflar Püriten kusursuzluk sarmalının yarattığı kaosa değdiğini söyledi. Hume bu süreci çok güçlü bir fırtınanın ardından gelen sakinliğe benzetti. Dindar haçlılara "fanatikler" dedi ve gülünç olduklarını söyledi. Ayrıca onların özgürlük tutkularının Britanya'yı sınırlı monarşi ve genişletilmiş yurttaş özgürlükleri olan özgür bir devlet yaptığını iddia etti.

Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik

Kusursuzluk sarmallarını, özgürlüğümüzün kaynağı oldukları için desteklemeli miyiz? Hayır, desteklememeliyiz. Fransız Devrimi dönemini, büyük ihtimalle tarihteki en büyük kusursuzluk sarmalı örneğini ele alalım. Pek az olay bir toplumu bu kadar sıkı birleştirebilir.

Devrim, putkırıcıların Bastille hapishanesine şiddetle saldırılarıyla başladı. Mutlakiyetin sembolü olan hapishaneden geriye moloz yığınları kaldı. Aylar içinde yeni bir dünya inşa edilmişti. Aristokratlar feodal haklarından vazgeçtiler. İmparatorluk ve savaş reddedildi. Özgürlük ve haklar beyan edildi. Saç şekilleri (artık peruk yok) ve moda değişti (parıldayan, lüks şeyler yok).

Ocak 1793'e gelindiğinde, özgürlüğün doğası hakkında yıllar süren tartışmalardan sonra, devletin

başı XVI. Louis vatana ihanetten idam edilmişti. Monarşi anıtları devrildi. Kraliyet mezarları kutsallıklarını yitirdi. Pek çok aristokrat cumhuriyetçi devrime bağlılıklarını göstermek için isimlerini değiştirdiler. Kralın zengin kuzeni ve Orléans dükü Louis Philippe adını Philippe Égalité olarak değiştirdi.

Ancak aynı yılın sonuna doğru, devrimciler birbirlerine girmişlerdi. 1 Nisan 1793'te özgürlüğün düşmanı addedilen herkesi mahkum eden bir yasa kurultaydan geçti. Égalité, yasanın lehinde oy kullanmış olsa da onun kurbanı oldu ve Kasım ayında Devrim Mahkemesi tarafından giyontinle idam edildi.

Aşırı duyarlılaşma arttıkça cumhuriyetçi kilise de çözülmeye başladı. "Satın Alınamaz" Robespierre yönetiminde aristokrat tavrı olan ya da yönetimi eleştiren herkes hapsedildi. Binlercesi öldü. Cinsiyetler arası eşitliğin güçlü bir savunucusu olan Filozof Condorcet, Horatius'un Latince bir kitabını taşıdığı için tutuklandı.

İngiliz düşmanla herhangi bir ilişki içinde olmak şüpheye sebep oluyordu. Thomas Paine, ondan nefret eden Amerikan büyükelçisi Gouverneur Morris, artık onun İngiliz olmadığını doğrulamayınca neredeyse bir yıl hapiste kaldı. Jacques-Pierre Brissot gibi Robespierre'yi eleştirenler, giyontine giderken cumhuriyetçi şarkılar söylediler. Robespierre, deli anarşistlerin devrimi gasp ettiğine emindi ve rastgele idamlar yaptı.

Hume, fanatikliğin ve aşırı duyarlılığın kendi kendinin sonu olacağı konusunda haklıydı. Robespierre kendini idam sehpasında buldu. Bedeli iç savaştı. Daha sonra Devrim'i aristokrat yönetiminden koparan bir sürü demokratik devrimler izledi ta ki bir general darbe yapana dek. Napolyon Bonapart kamusal düzen ile askeri zaferleri birleştirip halkı memnun etti ve kendini imparator ilan etti.

Bonapart, otoritesini ortaya koyarak kendi yönetimine alternatif bir yönetimin felakete neden olacağı konusunda uyardı. Avrupa'nın çoğunu işgal edip kendi aile fertlerini kralların yerlerine oturturdu. Bu yeni aristokrasinin adı Onur Nişanı'ydı. Stalin ve Mao'yu da içine alan becerikli takipçileri derslerini almışlardı: insanların sözde fanatiklerden korkmasını sağla ve onlar seni takip eder.

Günümüz İçin Dersler

Ders: Kusursuzluk sarmalları otoriter rejimleri devirebilir ama yeni diktacıların masum insanların hayatlarını mahvetmelerine yardımcı da olabilir. Aileleri ve arkadaşları birbirine düşman ederler.

Hume ömrünün sonunda özgürlük tutkusunun fanatik hale gelmesinden endişeliydi. Hume'un ilkeleri din savaşlarını yeniden alevlendirdiği için Fransız Devrimi'ne saldırdı. İnsanlar ruhlarını kurtarmak için başkalarını öldürmek yerine şimdi özgürlük adına başkalarını öldürmeye başlamışlardı. Yurttaşlık özgürlükleri (insan hakları) unutulmuştu.

Kutuplaşma sıkılaştıkça insanlar kendi düşüncelerini desteklemeyen düşüncelerden artarak nefret etti. Kelimenin tam anlamıyla cehenneme giden yollar iyi niyetlerle ile döşenmiş olabilir.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler alanında çalışma yürüten her bireyin yararlanmasına veya katkı sunmasına açık akademik bir web sitedir. Hakkında detaylı bilgi almak için **sosyalbilimler.org/hakkinda** sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube’da **@sosbilorg** kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*’i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde sosyalbilimler.org’da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

Aynı zamanda yayımlanan çalışmaların size WhatsApp üzerinden gönderilmesini talep ederseniz **sosyalbilimler.org/whatsapp** linki üzerinden “**Sosyal Bilimler WhatsApp Grubu**”na katılabilirsiniz.